

ANTOTNÍN SLAVÍČEK HOSTIŠOV

olejomalba na plátně, 1902
91 x 101 cm

Stav po opravě - celek

POPIS STAVU OBRAZU:

Obraz je celkově v nedůstojném stavu- jeho povrch je zcela matný, pokrytý silnými povrchovými nečistotami. V horní polovině obrazu lze předpokládat celoplošnou kalnou přemalbu, která stírá strukturu mračné oblohy. Barevnost a estetický účín díla je tím zcela potlačen.

Vlevo od středu horního okraje obrazu se nachází tmavý obdélník – jde o místo, kde byl obraz během malování přichycen horním jezdce k malířskému stojanu...

Na několika místech v pásu při levém okraji je malba uvolněná a převážně ve vertikálních pruzích se střechovitě zvedá, na několika místech již chybí.

Z detailní prohlídky vyplývá, že v celé ploše obrazu je barevná vrstva rozpraskána a hrozí její úbytek v drobných šupinkách. Také je evidentní, že tento problém je letitý, protože se zde objevuje několik míst lokálně zamalovaných (bez tmelení). Tyto - byť neodborné - zásahy byly provedeny poměrně citlivě, protože zasahují pouze defekty, ale originální malbu nepřesahují. Nicméně žádný restaurátorský zásah, který by stabilizoval malbu, v minulosti proveden nebyl.

Signatura **A. Slavíček** se nachází vlevo dole.

Stav před opravou – celek

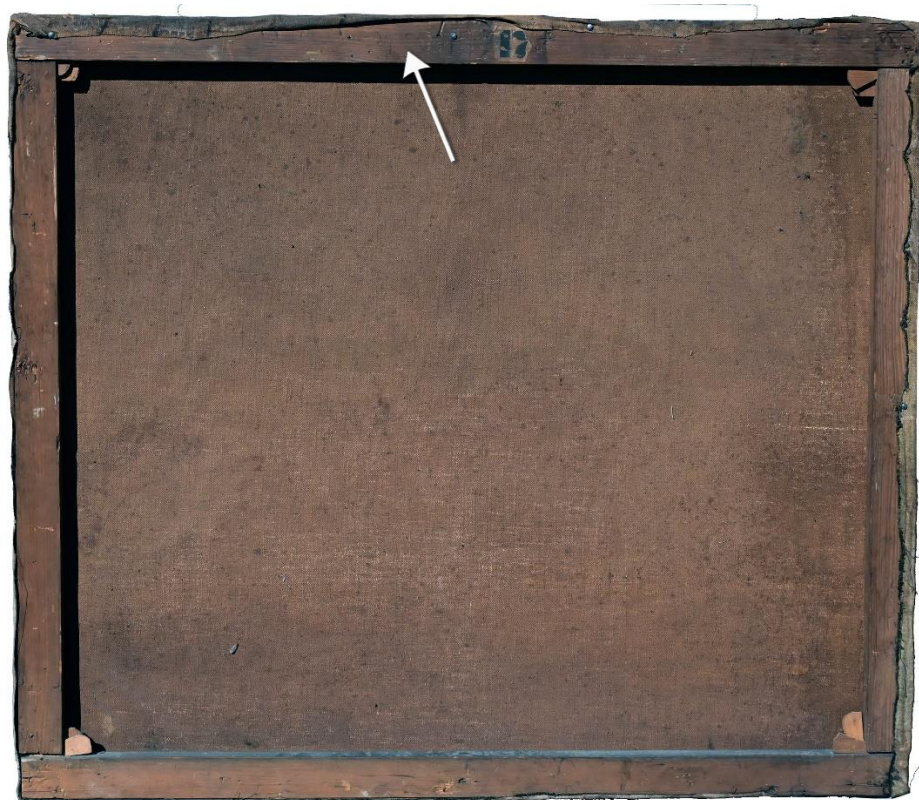

Makrofotografie drobně rozpraskané barevné vrstvy

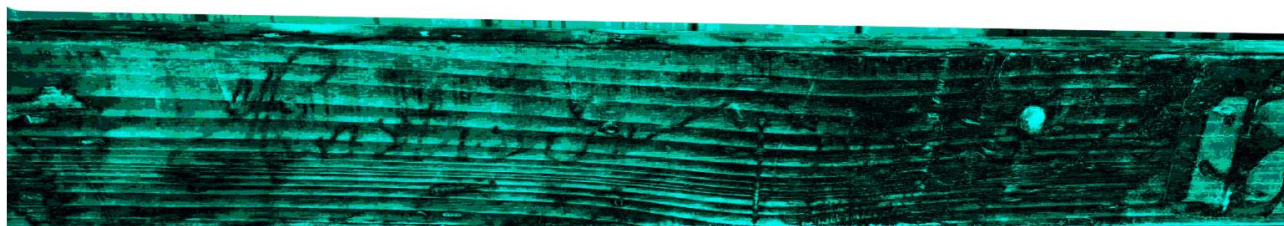

*Detail jednoho z drobných míst, kde bylo v minulosti (bez vytmelení) kolorováno odhalené plátno.
Šlo o drobné zásahy bez přesahu okolního originálu.*

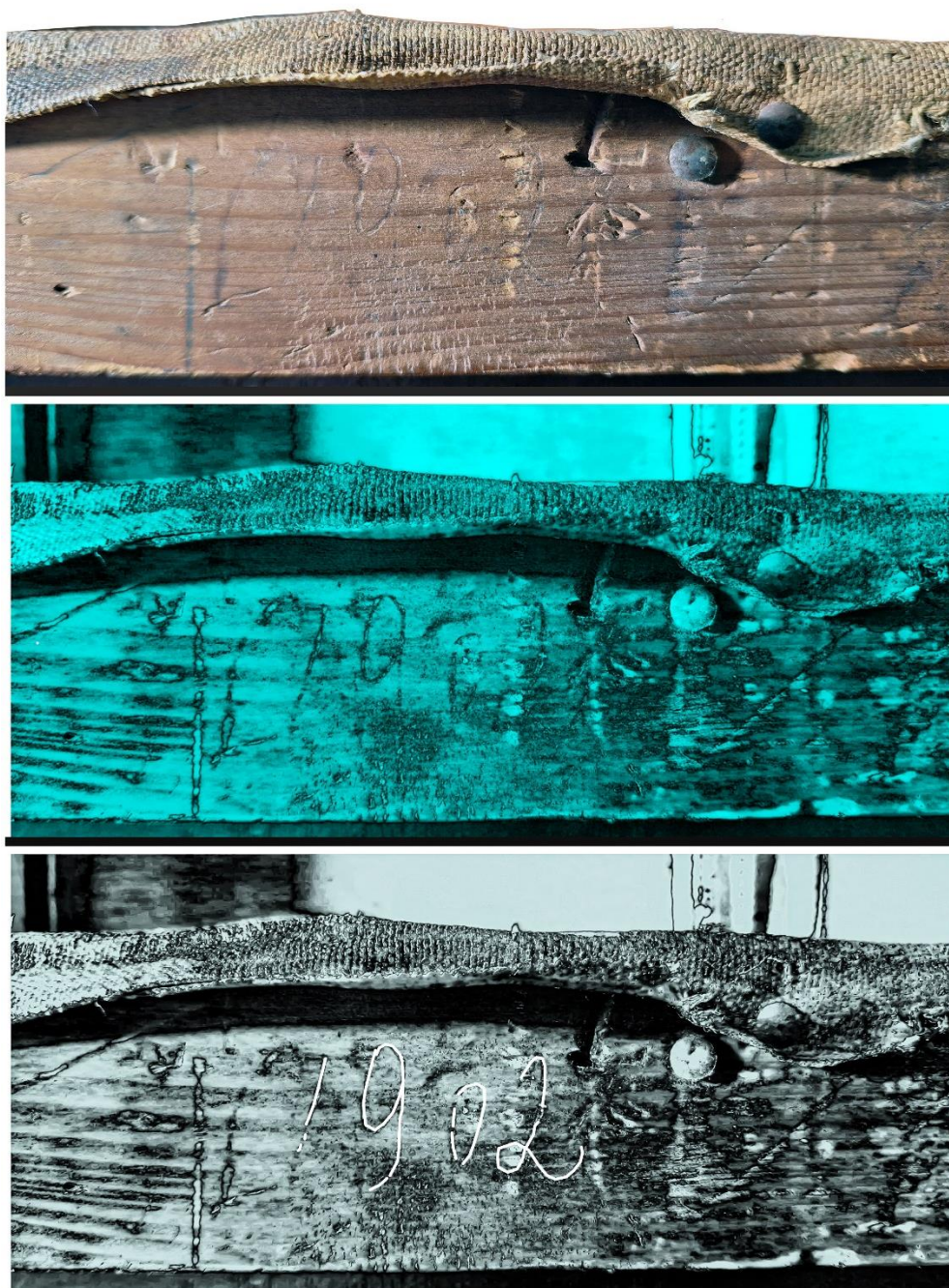
SPODNÍ RÁM

Spodní rám je původní. Vyskytuje se na něm nekompletní papírový štítek s číslicí 17... (?), a dále obtížně čitelný nápis tužkou, velmi pravděpodobně autorský. Pomocí digitální technologie se jej podařilo vyluštit; jedná se o název místa a letopočet: **“Hostišov, 1902”**.

Tužkový nápis na horní liště se podařilo vyluštit při využití digitální technologie

Vedle názvu Hostišov se nachází také datace (1902)...

Po sepnutí plátna (o důvodech bude psáno dále) se u všech rohů objevily autorské značky, označující přiléhající konce lišt.

PLÁTNO

Plátno bylo uchyceno cca šestimilimetrovými hřebíky, které se v průběhu času patrně ukázaly nedostatečnými. Proto bylo plátno později zajištěno i dalšími hřebíky, přičemž na některých stranách jsou původní hřebíky už vypadané a plátno je uvolněné...

Samo plátno je silné a velmi pevné o hustotě cca 7 x 10 nití/cm².

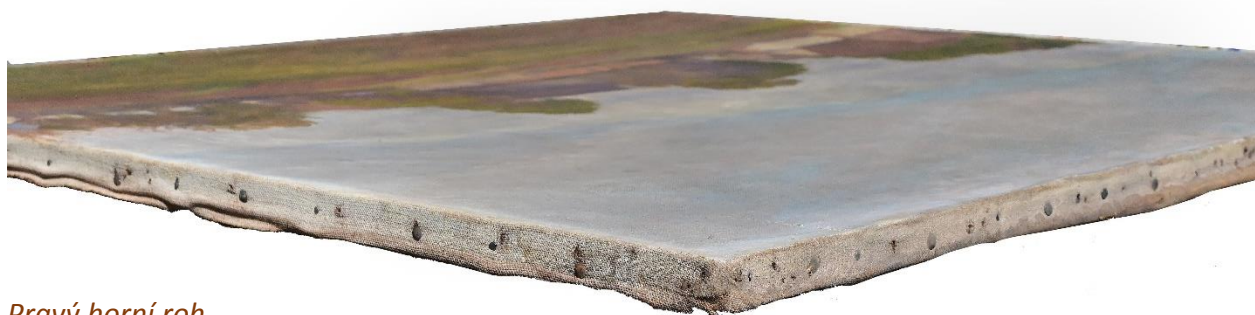
Levý dolní roh

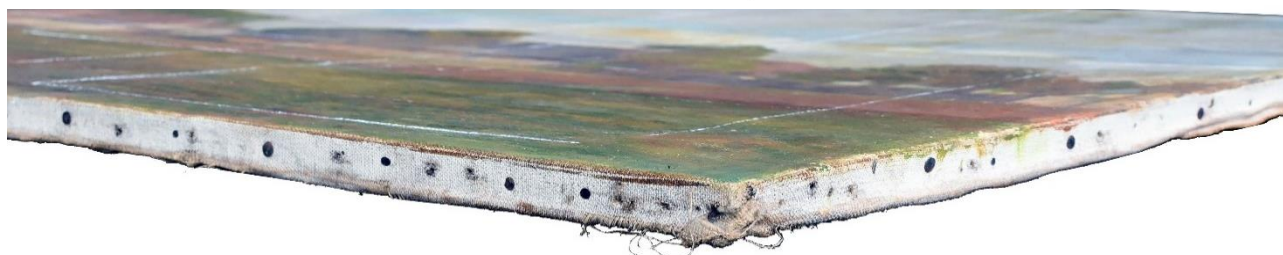
Levý horní roh

levý horní roh (detail)

Pravý horní roh

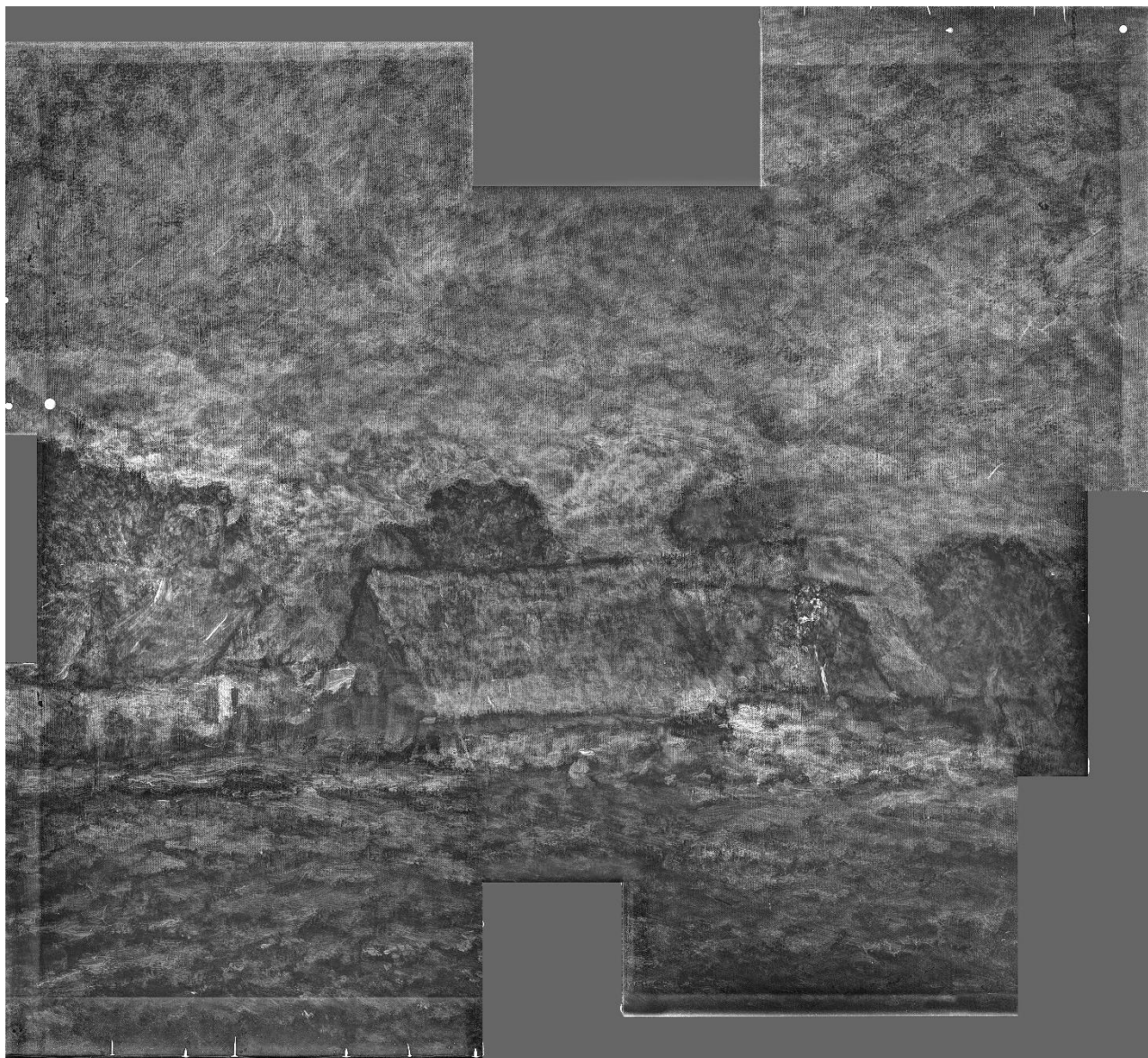

Pravý dolní roh

Pro posouzení samotné malby bylo potřeba nejprve provést nedestruktivní průzkum, a poté i odstranit nečistoty a přemalby z povrchu obrazu...

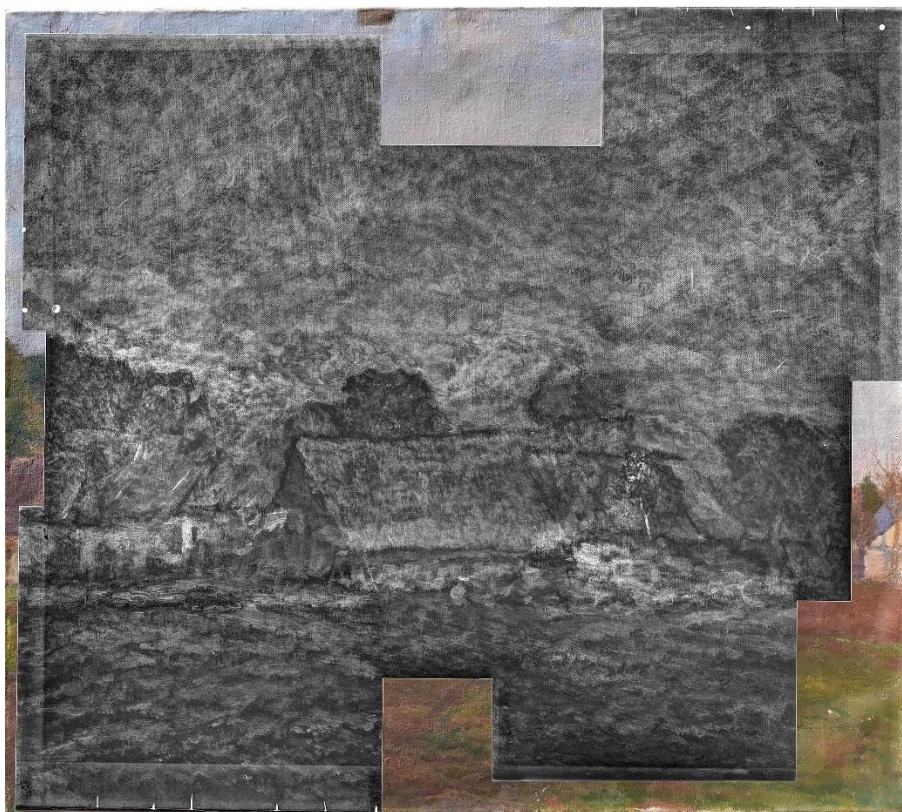
PRŮZKUM RTG¹

V rámci nedestruktivního průzkumu bylo provedeno deset rentgenogramů, které byly digitálně složeny do jednoho celku a zachycují důležitou část kompozice.

Snímek RTG

¹ **Rentgenologický průzkum** je stěžejním nedestruktivním zdrojem poznání způsobu výstavby obrazu, rukopisu umělce i samotného stavu díla. Stínové zobrazení malby je založeno na penetračních vlastnostech paprsků X a na atomové hmotnosti jednotlivých pigmentů, což závisí především na přítomnosti těžkých kovů. Zjednodušeně řečeno, čím vyšší atomové číslo daný pigment má, tím větší je absorpce rentgenového záření, a tedy tím jasněji se na snímku projevuje. Při posuzování spodních vrstev malby nám nejvíce pomáhá rentgenový obraz „těžké“ olovnaté běloby, která byla v historii při výstavbě obrazu používána nejčastěji. Nejmenší absorpční schopnost mají naopak barvy rostlinného a živočišného původu a pigmenty bituminózní, nejčastěji používané v závěrečných lazurách – ty se na snímku neprojevují vůbec. Rentgenogram tak vlastně odhaluje pohled do spodních vrstev malby, kde je nejlépe čitelný výtvarný potenciál autora, základní rozvržení kompozice, rukopis i tvůrčí zápas o co nejpřesnější vyjádření umělcovy vize. Stejně důležité jsou však i další poznatky, jako je například rozpoznání stavu podložky i samotné malby. Tyto informace jsou nesmírně cenné nejen pro restaurátory při stanovení postupu opravy, ale i pro badatelskou práci poučených historiků umění, kteří tak mají jedinečnou možnost sledovat charakteristiku autorova rukopisu přímo ve spodních vrstvách, kde původní malířovy záměry ještě nejsou zjemněny finálními úpravami.

Projekce rentgenogramu do kompozice

RTG - detail

Ač obraz sám působí jako nevzrušený záznam poklidného podzimního dne, rentgenový snímek přináší překvapivé svědectví o malířově zaujetí motivem. Barevná pasta je v celé síle hnětena větším štětcem nervními dotyky a energickými kratšími tahy. Mračná obloha i hmota chalup je promalována v silnějších vrstvách, zatímco v předním plánu je ve spodních vrstvách rukopis strukturovaný spíše do oddělených skvrn. Je zřetelné, že živý malířský rukopis je bezprostřední a zcela suverénní. Výjev je zachycen bez váhání a změn v kompozici, což odpovídá plnohodnotnému přístupu k tématu a soustředěné malbě v plenéru.

POPIS RESTAURÁTORSKÉHO ZÁSAHU

Nejprve proběhla orientační prohlídka v UV luminiscenci, která nepřinesla žádné přínosné poznatky – obraz je pokryt starou, nestejnou, mléčně zářící vrstvou, pod kterou nelze vysledovat případné nepůvodní zásahy. Špatný stav obrazu znesnadňoval (pro zvýšené riziko poškození barevné vrstvy) jakoukoliv další manipulaci, proto bylo hned na počátku průzkumu provedeno lokální zajištění střechovitě zvednutých částí malby. Poté bylo plátno sepnuto s podrámí a bylo provedeno jeho celoplošné prožehlení voskovopryskyřičnou směsí. Tímto prožehlením došlo k upevnění ohrožené barevné vrstvy a podkladu k plátnu. (Originální dostatečně stabilní plátno nebylo v tomto případě nutné podlépovat plátnem dalším). Po tomto zachranném zásahu byl obraz napnut zpět na originální podrámí, a pak byl proveden RTG průzkum. Následoval sondážní průzkum a na základě jeho výsledků byl povrch obrazu očištěn od výrazných nečistot, od kalné šedavé přemalby oblohy i od starého laku.

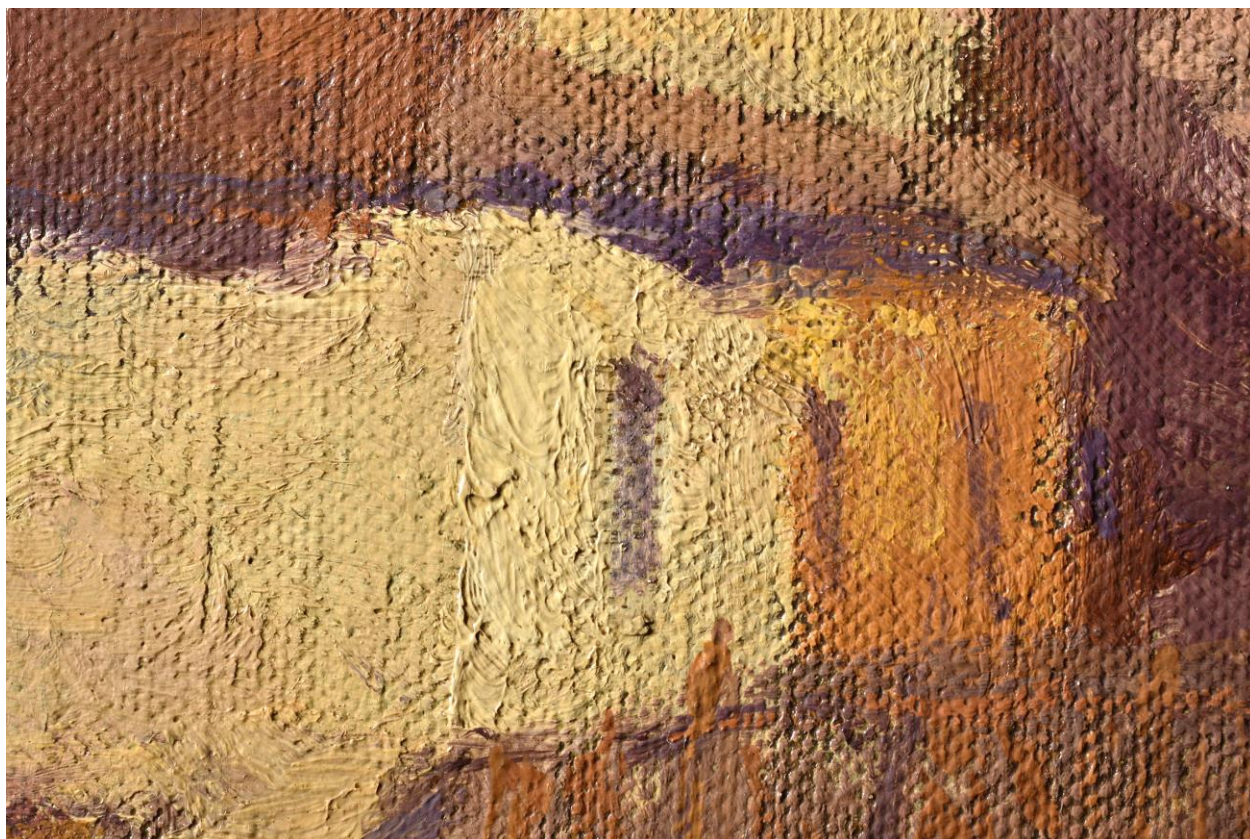
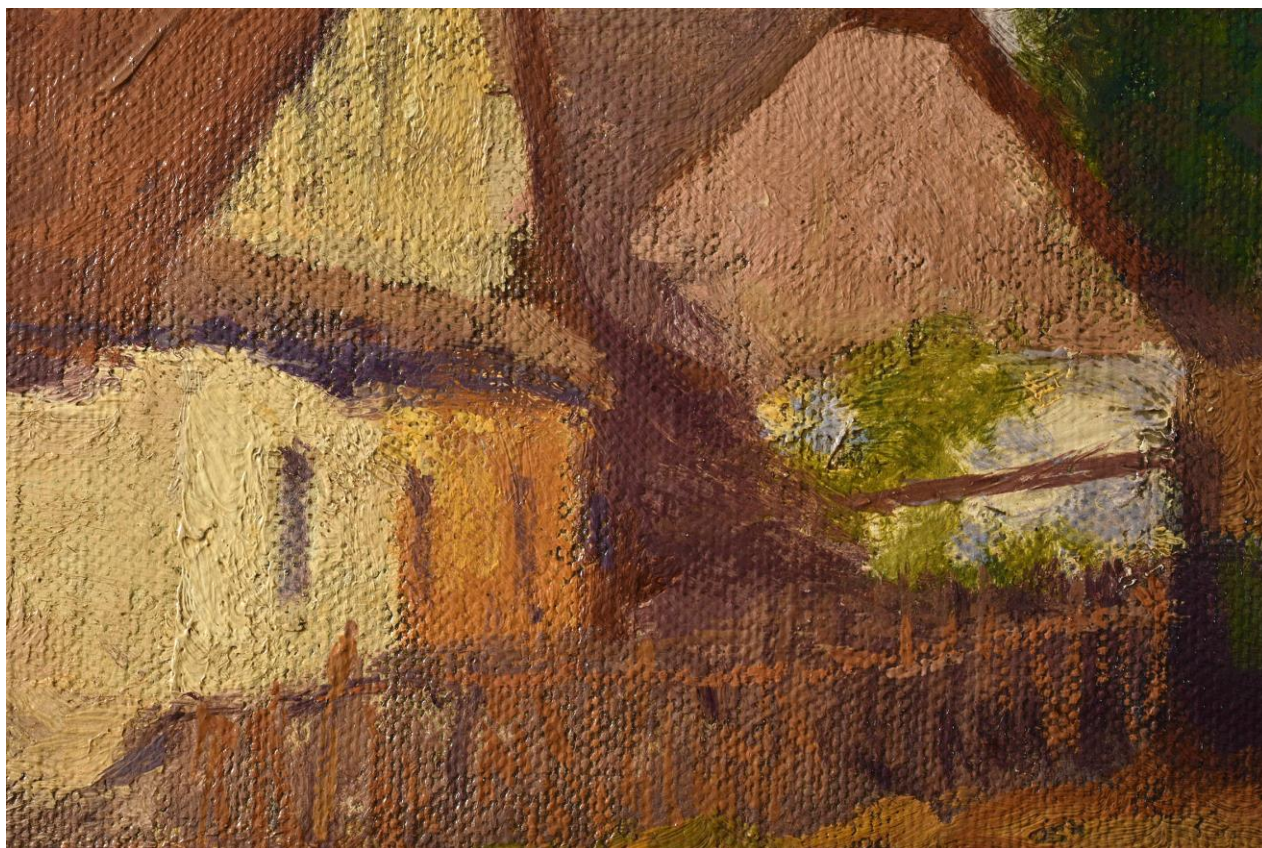
sondážní průzkum

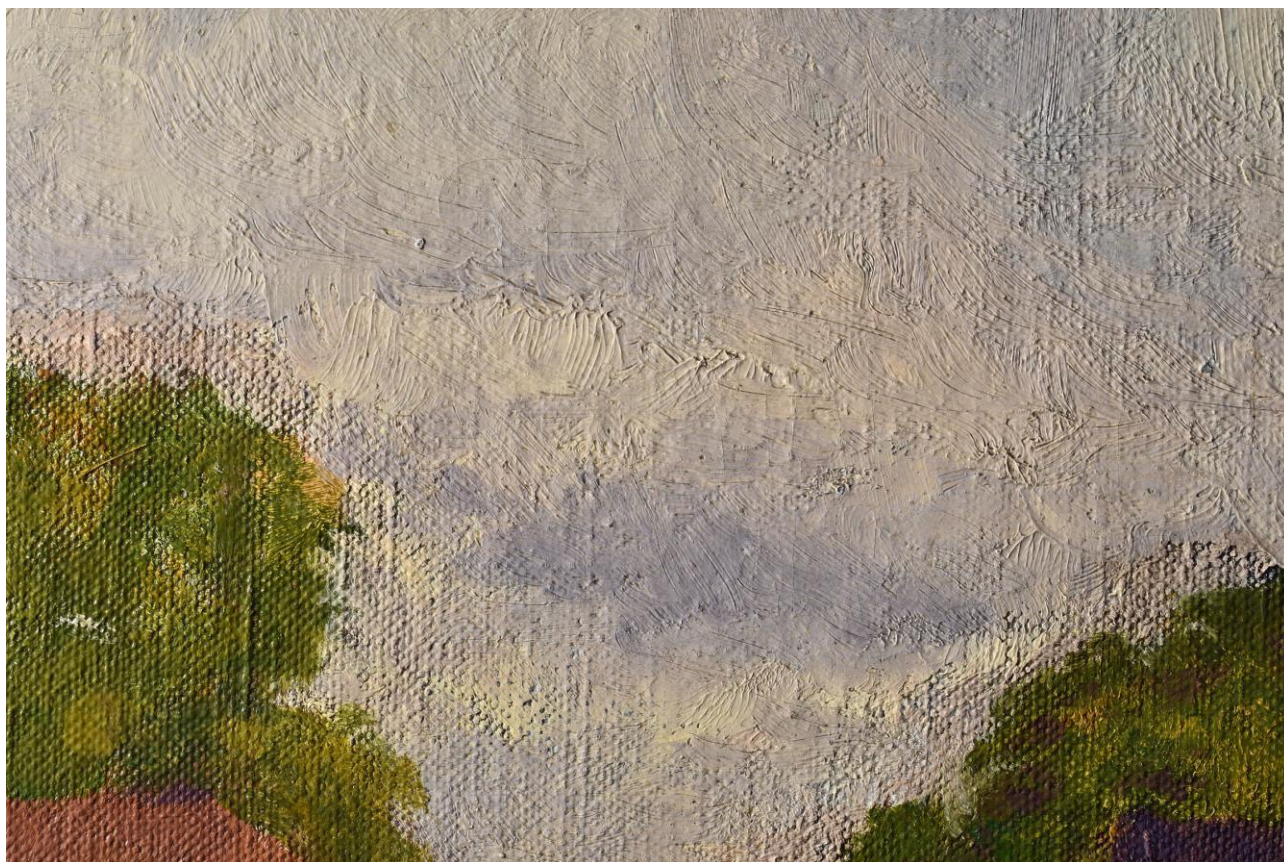

Poté byly drobné defekty vytmeleny pružným tmelem a obraz byl opatřen vrstvou damarového laku s příměsí včelího vosku a polymerovaného oleje. Na závěr byla provedena drobnopisná scelující retuš olejo-pryskyřičnými barvami. Opticky rušivý tmavý obdélník “vynechané malby v místě, kde byl obraz uchycen při práci, byl na přání investora potlačen. Tento zásah je však plně reverzibilní.

BAREVNÁ VRSTVA

Teprve po vyčištění obrazu a po nalakování (kdy laková vrstva přinesla barvám původní lom světla a umožňuje jim tak naplno vyznít) bylo možné provést detailní zkoumání barevné vrstvy (strana 10 – 12).

Detaily malby

SIGNATURA

Signatura je nepochybně autentickou součástí malby

ZÁVĚR

Všechny získané poznatky během nedestruktivního i sondážního průzkumu potvrzují autenticitu obrazu. Jedná se nepochybně o dílo Antonína Slavíčka z doby jeho pobytu v Hostišově v roce 1902.

Uměleckohistorický rozbor a zařazení obrazu do Slavíčkovy tvorby náleží historikovi umění.

V Písečné dne 25.5.2024

Šárka a Petr BERGEROVI
akad. mal. a restaurátoři
160 00 Praha 6 Dejvice
Na Vičovicce 2/14
berger@orlice.cz
